

<i>Tulemusvaldkond</i>	Heaolu (HE)
<i>Tulemusvaldkonna eesmärk</i>	Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu
<i>Valdkonna arengukava</i>	Heaolu arengukava 2023–2030 (HEA)
<i>Programmi nimi</i>	Tööturuprogramm
<i>Programmi eesmärk</i>	Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist tööturg ja tööelu
<i>Elluviimise periood</i>	2024–2027
<i>Peavastutaja</i>	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM), Sotsiaalministeerium (SoM)
<i>Kaasvastutajad</i>	Tööinspeksioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei, Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Eesti Töötukassa (TK)

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi eesmärk ja mõõdikud.....	4
Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), sh eelarve jaotus valitsemisalades (VA).....	4
Hetkeolukorra analüüs	5
Olulised tegevused	6
Meetmed, programmi tegevused ja teenused	6
Meede 1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine	6
Tegevus 1.1. Tööturu valdkonna arendamine.....	6
Tegevus 1.2. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed.....	8
Tegevus 1.3. Tööelu kvaliteedi arendamine	10
Tegevus 1.4. Erivajadusega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus	12
Programmi juhtimiskorraldus.....	12

Sissejuhatus

Heaolu tulemusvaldkonna tööturu programm on koostatud heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, toetades kõikide inimeste pikka ja kvaliteetset tööelu. Programm keskendub kõrge tööhõive saavutamisele tööturu valdkonna arendamise, aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete pakkumise ning tööelu kvaliteedi arendamise kaudu. Programm aitab saavutada Heaolu arengukava 2023–2030 alaeesmärki nr 2.

Programm panustab oma tegevustega riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikesse muutustesse „Viime inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega“, „Valmistume tulevikutööks“, „Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul“ ja „Nüüdisajastame töötervishoiu tervist toetavaks ja vähendame inimeste töövõimekadu“. Samuti aitab programm kaasa mõõdikuga „tööjõus osalemise määr“ 2035. aastaks seatud eesmärgi saavutamisele.

Programmi elluviimiseks kasutatakse järgmiseid välisvahendite meetmeid:

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium:

Meede 21.4.2.3 - Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine

Meede 21.4.3.4 - Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine

Sotsiaalministeerium:

21.4.2.1 - Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine

21.4.3.1 - Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine (siin ja edasi ei ole viga, ongi sama nimega)

21.6.1.6 - Tööleasumise toetamine ning täiend- ja ümberõppe toetamine

Võrreldes varasemate programmiperioodidega on ministeeriumide ümberstruktureerimise tulemusel oluliselt muutunud programmi vastutajad ja juhtimiskorraldus (vt ka peatükki „Programmi juhtimiskorraldus“). Seoses valitsemisalade struktuurimuudatustega on programm perioodil 2024-2027 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi ühisprogramm. Vabariigi Valitsuse seaduse¹ 01.07.2023 jõustunud redaktsiooni kohaselt on tööturu ja tööhõive poliitika kavandamine ja elluviimine alates 1. juulist 2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas, mistõttu ka programmi vastutus on suures osas liikunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse. Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas on aga jätkuvalt Sotsiaalkindlustusameti teenused ning programmi tegevus 1.1.4. „Erivajadustega inimestega toimetulek ja tööalane tegevus“. Kõnealuse tegevuse alt viidi Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus Sotsiaalministeeriumi hallatavast riigiasutusest Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavaks riigiasutuseks ning nende kulused kajastatakse alates 1. juulist 2023 Haridus- ja Teadusministeeriumi haridus- ja noorteprogrammis.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/111062013007?leiaKehtiv>

Programmi eesmärk ja mõõdikud

Programmi eesmärk	Töajõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist tööturg ja tööelu					
Programmi mõõdikud		Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Töajõus osalemise määr 15–74-aastaste seas, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti töajõu-uuring</i>	Mehed	76,3%	75,0%	75,0%	75,1%	75,1%
	Naised	70,6%	68,7%	68,7%	68,8%	68,8%
	Kokku	73,3%	71,6%	71,7%	71,8%	71,8%
Tööelu kestus aastates <i>Allikas: Eurostat</i>	Mehed	39,9	39,8	40,0	40,2	40,2
	Naised	40,7	39,4	39,6	39,8	39,8
	Kokku	40,3 (2022)	39,6	39,8	40,0	40,0

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes), sh eelarve jaotus valitsemisalades (VA)

Programmi rahastamiskava*	2023 eelarve	2024 eelarve	Eelarve		
			2025	2026	2027
Programmi kulud	-916 022	-976 799	-1 148 452	-1 177 039	-1 234 685
<i>Sh MKM VA</i>	-452 763	-959 537	-1 131 169	-1 159 369	-1 216 229
<i>Sh SOM VA</i>	-463 259	-17 262	-17 283	-17 670	-18 456
meede 1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine	-916 022	-976 799	-1 148 452	-1 177 039	-1 234 685
<i>Sh MKM VA</i>	-452 763	-959 537	-1 131 169	-1 159 369	-1 216 229
<i>Sh SOM VA</i>	-463 259	-17 262	-17 283	-17 670	-18 456
tegevus 1.1 Tööturuvõldekonna arendamine	-3 264	-1 160	-1 162	-1 166	-1 164
<i>Sh MKM VA</i>	-1 618	-1 160	-1 162	-1 166	-1 164
<i>Sh SOM VA</i>	-1 646	0	0	0	0
tegevus 1.2 Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed	-889 602	-952 594	-1 124 078	-1 152 151	-1 209 549
<i>Sh MKM VA</i>	-448 339	-952 247	-1 123 830	-1 151 886	-1 208 812
<i>Sh SOM VA</i>	-441 263	-347	-248	-265	-737
tegevus 1.3 Tööelu kvaliteedi arendamine	-20 814	-22 633	-22 816	-23 359	-23 609
<i>Sh MKM VA</i>	-2 806	-6 130	-6 177	-6 317	-6 253
<i>Sh SOM VA</i>	-18 008	-16 503	-16 639	-17 042	-17 356
tegevus 1.4 Erivajadusega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus	-2 342	-412	-396	-363	-363
<i>Sh MKM VA</i>	0	0	0	0	0
<i>Sh SOM VA</i>	-2 342	-412	-396	-363	-363

*NB! valitsemisalade ümberkorralduste tõttu ei ole 2023. ja 2024. aasta eelarved täielikult võrreldavad.

Hetkeolukorra analüüs

Vaatamata majanduslangusele, mille peamisteks põhjusteks olid energiahindade kriis ja Venemaa kallaletung Ukrainale, võis 2022. aastal täheldada hõive kiiret kasvu ning töötuse edasist langust. 20-64-aastaste tööhõive määr ületas koroonakriisi eelse taseme ja jõudis 81,9%-ni, olles sellega Euroopa Liidu riikide seas Rootsi järel teisel kohal. Naiste tööhõive määr (80,4%) oli aga Euroopa Liidu kõrgeim. Samuti oli kõrgel teisel kohal vanemaealiste (55-64a) tööhõive määr (73,7%). Töötuse määr langes 2022. aastal 5,6%-ni, registreeritud töötuse määr kasvas aga 7%-ni, mida põhjustas suures osas Ukraina sõjapõgenike töötuna arvelevõtmine töötukassas. Suure hõive kasvu tõttu saavutas rekordtaseme ka 15-74-aastaste aktiivsuse määr, mis ulatus 73,3%-ni, olles paremuselt 3. kohal Euroopa Liidus.

Siiski seistakse silmitsi tõsiste struktuursete probleemidega tööturul, nagu vananev ja vähenev rahvastik, oskuste ebakõlad ja lõhed tööturunäitajates, sealhulgas piirkondlikud lõhed. Elanikkonnas on rühmi, kes ei saa erinevatel põhjustel kas ajutiselt või püsivalt oma majanduslikku toimetulekut ja heaolu töötamise teel kindlustada. Ebasoodsamas olukorras on tervisest tulenevate takistustega isikud, samuti noored, mitte-eestlased, madala haridustasemega inimesed ja vanemaealised. Vanemaealiste hõive on küll kõrge, kuid töö kaotuse korral on neil raskem tööturule tagasi pöörduda.

Kuigi üldine töötuse tase on suhteliselt madal, on probleemiks noorte töötuse määr, mis ületab 2-3 korda üldist töötuse määra. 2022. aastal ulatus noorte (15-24a) töötuse määr 18,6%-ni, mis on kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine. Teine noorte olukorda iseloomustav näitaja on mitteõppivate ja mittetöötavate noorte osatähtsus ehk NEET määr. Sarnaselt noorte töötusega suurenes 15-29-aastaste NEET määr koroonaaastatel, kuid langes 2022. aastal 10,6%-ni. Mõlemad näitajad jätkasid vähenemist 2023. aasta I kvartalis, kuid koroonaeelsele tasemele veel ei jõutud.

Tööhõives osalemine sõltub tööelu kvaliteedist. Elanikkonna vähenemine ja vananemine sunnib enam tähelepanu pöörama töötaja tervise hoidmisele töökeskkonnas. Töökeskkonnas tuleb tegeleda erinevate riskidega, sealhulgas füsioloogiliste (sundasendid, pidev istumine), psühhosotsiaalsete (ajapuudus, pidev „ühenduses“ olek tööandja ja kolleegidega, töökonfliktid, ahistamine ja vägivald tööl, vastutuse ning töö- ja pereelu piiride hägustumine), keemiliste (kantserogeenid) ja bioloogiliste (viirused) riskidega. Tööandjatel ja töötajatel puuduvad sageli vajalikud teadmised ja oskused töökeskkonnas spetsiifiliste riskidega tegelemiseks. Töökeskkonnas maandamata riskid toovad kaasa tööõnnetusi ja tööga seotud terviseprobleeme. 2022. aastal juhtus 3712 tööõnnetust, sh raskeid õnnetusi 1082. Enim vajavad töökeskkonna riskidega tegelemisel abi mikro- ja väikeettevõtted.

Tööturul muutub järjest tavalisemaks töötamine erinevates lepingulistes suhetes ja mitte-traditsioonilistes töövormides. Suurenenud on töövõtu- ja käsunduslepingute osakaal, tavaliseks on muutunud projektipõhine töö. Samal ajal suureneb tööturul vajadus tööaja ja -koha paindlikkuse järele. Näiteks aina rohkem tehakse tööd väljaspool tavapärasest töö tegemise kohta ja töötatakse paindliku tööajaga. 2022. aastal tegi kaugtööd ca 26% hõivatutest ning osajaga töötajate osatähtsus kasvas 15%-ni. Paindlikud töövormid soodustavad erinevate ühiskonnagruppide osalemist tööturul. Teisalt kaasnevad tööaja ja töökoha paindlikkusega sageli töökoormuse kasv, töö- ja puhkeaja piiride hägustumine, probleemid töökeskkonnaga, sotsiaalne isolatsioon, ebavõrdsuse suurenemine ning keerukus kontrollida töötingimusi, mis omakorda avaldavad mõju töötaja vaimsele ja füüsilisele tervisele. Uute töövormidega võib kaasneda ka madal töötasu. Lisaks on töötajate ja tööandjate kaasatus esindusorganisatsioonides ning töötajate esindatus ettevõttes endiselt väike, samuti sõlmitakse vähe kollektiivlepinguid. Eeltoodud trendid toovad vajaduse tegeleda paindlike töötingimuste kujundamisega, aga ka töökeskkonna ja kaasatuse küsimustega.

Olulised tegevused

Järgneva nelja aasta jooksul on vajalik:

- Töötuskindlustusega kaetuse suurendamiseks ning hüvitiste ja toetuste adekvaatsuse tagamiseks mittetraditsiooniliste töövormide hõlmamine töötuskindlustussüsteemi. Kavas on muuta töötushüvitise süsteem selgemaks, lihtsamaks, õiglasemaks ja efektiivsemaks. Selleks analüüsitakse töötutoetuse tingimusi ja tehakse ettepanekud selle muutmiseks.
- Oskuste toetamine ning tööturul ebasoodsamas olukorras olevate sihtrühmade tööturule aitamisele suunatud meetmete aredamine. Tähelepanu keskmes on tööturuteenused, mis aitavad madalama haridusega või tööturul vähem konkurentsivõimeliste oskustega ja tööturult eemale jäänud ja tööturul ebasoodsamas olukorras olevatel inimestel tööle saada ja hõives püsida. Läbi avatud taotlusvoorde on tegevused suunatud naistele, noortele ja nende tugivõrgustikule, pererändega saabunud uussisserändajatele, rahvusvahelise kaitse saajatele ja romadele, vanemaalastele, vähenenud töövõimega inimestele ning mittetöötavatele inimestele, kes vajavad tööle saamiseks enam tuge ja võimestamist.
- Töötukassa poolt tööhõiveprogrammi 2024–2029 elluviimine;
- Muutuvtunni kokkuleppe katseperioodi tulemuste analüüsimine ning vajadusel seadusandluse korrigeerimine.

Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Meede 1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine

Meetme eesmärk: tööturul osalemist toetavate tööturumeetmete arendamise, tööelu kvaliteedi parandamise ning tööohutuse ja tööandjate teadlikkuse suurendamisega on saavutatud püsivalt kõrge tööhõive tase.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
20–64-aastaste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	81,9%	80,1%	80,3%	80,5%	80,7%
16–64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	50,6% (2021)	51,2%	51,4%	51,6%	51,7%
15–29-aastaste NEET-noorte määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	10,6%	10,3%	10,0%	9,8%	9,6%
Tervislikel põhjustel tööhõivest väljalangenute osakaal, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	≤14,4% (2021)	≤ 14,4%	≤ 14,4%	≤14,4%	≤14,4%
Töötute absoluutse vaesuse määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti Sotsiaaluuring</i>	11,1% (2020)*	≤11,1%	≤11,1%	≤11,1%	≤11,1%

*2021. a kohta ei ole Statistikaamet valimi väiksuse tõttu andmeid avaldanud.

Tegevus 1.1. Tööturu valdkonna arendamine

Tegevuse eesmärk: tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Tööturupoliitika toetab tööhõive kõrget taset ja pikaajalist tööelus osalemist <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	jah	jah	jah	jah	jah

Tööturupoliitika väljatöötamine ja ellurakendamine, et aidata kaasa tööelu kvaliteedi paranemisele ning toetada tööealise elanikkonna suurt tööga hõivatust ja tööandjatele tarviliku tööjõu olemasolu. See hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste ja nende rakendamise ettevalmistamist ning EL-i otsustusprotsessis osalemist, strategiadokumentide väljatöötamist ja elluviimise hindamist tööturupoliitikat puudutavas, samuti huvigruppide teavitamist valdkonda puudutavatest algatustest ja otsustest ning nende kaasamist aruteludesse.

Teenus 1.1.1. Tööturu ja töösuhete valdkonna arendamine (MKM)

Teenuse sisuks on tööturupoliitika väljatöötamine ja ellurakendamine, et aidata kaasa tööelu kvaliteedi paranemisele ning toetada tööealise elanikkonna suurt tööga hõivatust ja tööandjatele tarviliku tööjõu olemasolu. See hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste ja nende rakendamise ettevalmistamist ning EL-i otsustusprotsessis osalemist, strategiadokumentide väljatöötamist ja elluviimise hindamist tööturupoliitikat puudutavas, samuti huvigruppide teavitamist valdkonda puudutavatest algatustest ja otsustest ning nende kaasamist aruteludesse.

Tööhõive edendamiseks ja töövõime toetamiseks on programmi elluviimise perioodil kavas:

- töötuskindlustusega kaetuse suurendamiseks ning hüvitiste ja toetuste adekvaatsuse tagamiseks tuleb hõlmata töötuskindlustussüsteemi ka mittetraditsioonilisi töövorme. Selleks jätkub töötushüvitiste regulatsiooni muudatustepanekute kaalumine ja mõjude analüüsimine;
- analüüsida töötutoetuse maksmise tingimusi ja teha ettepanek muutmiseks;
- arendatakse tööjõuturul ebasoodsamas olukorras olevate sihtrühmade (nt noored, vanemaealised, vähenenud töövõimega, vähese eesti keele oskusega, pikaajalise ajutise töövõimetusega inimesed) tööalaste võimaluste ja tööturul osalemise suurendamiseks erinevaid tööturumeetmeid;
- muudetakse tööturumeetmete õigusraamistikku ja tehakse see osapooltele selgemaks.

Tööelu kvaliteedi tagamiseks, sh töötajate töötingimuste parandamiseks, on programmi elluviimise perioodil kavas:

- analüüsitakse töösuhete ja töökeskkonna õigusraamistikku ning muudetakse see töötegijate ja ettevõtete majanduslikke ja sotsiaalseid vajadusi ning muutuvat tööturu olukorda arvestavaks, sh arvestatakse mittetraditsiooniliste töövormide ja erinevate töö tegemise viiside levikuga;
- muudetakse töö- ja puhkeaja regulatsiooni, et võimaldada suuremat paindlikkust tööaja korralduses, tagades samal ajal töötegija kaitse;
- suurendatakse tööandjate ja töötegijate teadlikkust tööohutusest ja töösuhetest, sh sellest, kuidas kujundada mõlemale osapooltele sobivad töötingimused;
- täiendatakse töölepingu seaduse selgitusi, suurendamaks teadlikkust töösuhete regulatsioonist ning tagamaks seaduse ühetaoline rakendamine;
- toetatakse tööandjaid ja töötegijaid tööohutusnõuete täitmisel ja töökeskkonnariskide maandamisel, arvestades spetsiifiliste töökeskkonna ohtude ja terviseriskidega (vaimse tervise probleemide, sh ahistamise ja vägivalla ning istuvast tööst tingitud

terviseprobleemide ennetamine, bioloogilistest ja keemilistest ohtudest tingitud riskide maandamine töökeskkonnas);

- parandatakse töötervishoiuteenuse kvaliteeti, sh arendatakse digilahendusi infovahetuse parandamiseks töötaja, tööandja ja teenuseosutaja vahel;
- toetatakse toimivat sotsiaaldialoogi ning soodustatakse kollektiivseid läbirääkimisi ja kollektiivlepingute sõlmimist;
- koostatakse kollektiivläbirääkimiste edendamise tegevuskava;
- arendatakse töövaidluste lahendamise menetlust, täiendatakse töövaidluste lahendamist puudutavat regulatsiooni ning rakendatakse kaasajastatud töövaidluste lahendamise õigusraamistikku.

Tegevus 1.2. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed

Tegevuse eesmärk: aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete pakkumise korraldamine, et inimesed ei satuks vaesusesse tööotsingute ja töövõime vähenemise korral ning püsiksid pikalt hõives.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Uute osalise ja puuduva töövõimega inimeste osakaal tööealises rahvastikus, % <i>Allikas: Eesti Töötukassa, Statistikaamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused</i>	0,91%	≤1,11%	≤1,11%	≤1,11%	≤1,11%
Ida-Virumaa registreeritud töötuse määra erinevus kordades Eesti keskmisest töötuse määrast <i>Allikas: Eesti Töötukassa, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvutused</i>	1,6	≤1,6	≤1,6	≤1,6	≤1,6

Tööpoliitika jaguneb kaheks – aktiivseks ja passiivseks. Aktiivne tööpoliitika seisneb töötuse ennetamises ning inimeste võimestamises ja tööandjate toetamises, et inimesed kiiresti tööle liiguksid või kestlikult tööhõives püsiksid. Passiivse tööpoliitika eesmärk on kompenseerida inimestele tööotsingute ajaks kaotatud sissetulek, et inimesed ei satuks töö kaotamise korral vaesusesse, ning tagada piisav motivatsioon leida sobiv töö.

Teenus 1.2.1. Eesti Töötukassale aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete osutamiseks vahendite andmine (MKM)

Eesti Töötukassa saab ministeeriumilt sihtotstarbelise eraldise järgmiste aktiivsete ja passiivsete tööturuteenuste osutamiseks, hüvitiste ja toetuste ning sotsiaalmaksu maksmiseks:

- Eesti Töötukassa maksab töötutoetust ja töövõimetoetust.
- Erijuhtudel sotsiaalmaksu sotsiaalmaksuseaduse § 6 lõike 1 punktides 5–7 ja 11 loetletud isikute eest.
- Eesti Töötukassa maksab töötuskindlustushüvitist, koondamishüvitist ja maksejõuetushüvitist. Eesti Töötukassale kantakse edasiantava töötuskindlustusmaksu vahendeid töötuskindlustushüvitiste sihtfondi, koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi ning tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali. Sihtfondidest makstakse töötuskindlustushüvitist ning koondamise ja tööandja maksejõuetuse korral makstavat hüvitist. Sihtkapitali vahendeid kasutatakse aktiivsete tööturuteenuste osutamiseks ja tööturutoetuste (v.a töötutoetus) maksmiseks.
- Riik annab panuse sihtkapitali, mille vahendeid kasutatakse aktiivsete tööturumeetmete pakkumiseks.

Alates 2024. aastast on Vabariigi Valitsuse kinnitatavas ja Eesti Töötukassa poolt rakendatavas tööhõiveprogrammis 2024–2029 hõlmatud nii sihtkapitalist kui EL struktuuritoetuste vahendite abil rahastatud tööturumeetmed, et suurendada tööturuteenust saavate isikute tööalaseid võimalusi ja tööhõives osalemist. Välisvahenditest (ESF+) rahastatakse näiteks oskuste arendamist, vähenenud töövõimega inimeste konkurentsivõime suurendamist tööturul ning piirkondlikke tööturumeetmeid ja piirkondlikku mobiilsust.

Teenus 1.2.2. Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks (MKM)

Teenusega suurendatakse tööturuteenust saavate isikute tööalaseid võimalusi ja tööhõives osalemist, sealhulgas:

- noorte töötuse vähendamine ning noorte tööalase teadlikkuse suurendamine;
- mitte-eesti naiste tööturule sisenemine toetamine;
- tööturul haavatavamas positsioonis olevatele inimestele või majanduse struktuurimuutusi toetavate oskuste pakkumine.

Teenust rahastatakse välisvahenditest. Noortele suunatud teenuseid rahastatakse RRF TAT „Noortele tööturuteenuste osutamine COVID-19 kriisi mõjudest taastumiseks“ vahenditest. Mitte-eesti naiste ja oskuste arendamise tegevusi rahastatakse ESF+st.

Teenus 1.2.3. NEET noorte ja tervisest tulenevate takistustega inimeste tööturul toetamine (MKM)

Teenus hõlmab NEET-olukorras olevatele noortele mõeldud poliitikakujundamise tegevusi ning tervisest tulenevate takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamist.

Tervisest tulenevate takistuste tõttu tööturul haavatavamas olukorras olevate inimeste tööturul toetamiseks arendatakse edasi töövõime toetuse süsteemi läbi vähenenud töövõimega inimeste probleemide ja nende põhjuste analüüsimise ning strateegiliste lahenduste pakkumise vähenenud töövõimega inimeste tööturule aitamiseks. Tegevused on seotud Eesti Töötukassa kaudu vähenenud töövõimega inimestele pakutavate tööturuteenuste, -toetuste ja hüvitistega.

Teenus 1.2.4. Erinevate tööturumeetmete pakkujate tegevused (MKM)

Teenuse raames toetatakse projekte, mille eesmärk on pakkuda tööturumeetmeid väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele, näiteks NEET-olukorras ja NEET-riskis noored ja nende lähedased, vanemaealised ja kõrgemas keskeas olevad inimesed, tööle saamiseks või tööle püsimiseks individuaalsemat ja isiklikumat abi vajavad inimesed, mitte-eestlased (sealhulgas uussisserändajad, romad) ja tööturul vähem konkurentsivõimelise kvalifikatsiooniga inimesed, eelkõige naised. Samuti toetatakse regionaalseid meetmeid ja erinevatele sihtrühmadele oskuste arendamisega seotud tegevusi. Toetatakse teenuste osutamist lähtuvalt sihtrühma tööle asumise takistustest ja tööturu arengutest. Tegevust rahastatakse välisvahenditest toetuse andmise tingimuste alusel, milleks võib olla näiteks ESF+-i avatud taotlusvoorude määrus või ministri käskkiri.

Teenus 1.2.5. Valdkondadeülese NEET-olukorras noorte toetamise ja teenuste koostöömodeli arendamine (SKA)

Koostöömodeli rakendamisel ja KOV tegevuste koordineerimisel on MKM partneriks Sotsiaalkindlustusamet. Koostöömodel kirjeldab sihtrühmaga seotud osapoolte koostöö üldisi põhimõtteid ja tegutsemisetappe kohaliku omavalitsuse tasandil, et aidata lahendada sihtrühma liikmete vajadusi. 16-29-aastastele noortele pakutakse tööturule või haridusellu jõudmisel toetust juhtumikorraldusliku lähenemisviisi kaudu ning noortele alates 13-ndast eluaastast ennetustegevusi. Kohalikke omavalitsusi toetatakse teenuste koostöömodeli rakendamisel nii

koolituste, juhendamise kui rahaliste vahenditega.

Teenus 1.2.6. Põlevkivi sektori töötajate tööalaste üleminekute toetamine (MKM, elluviija Eesti Töötukassa)

Kliimamuutustega seotud üleminekust enim mõjutatud töötajad vajavad abi, et edukalt liikuda ühelt töökohalt või majandussektorist teise.

Põlevkivisektori ettevõtetest lahkuvatel inimestel on vaja uuendada oma teadmisi ja oskusi, et vastata kiiresti muutuvatele tööturu vajadustele. Põlevkivisektori ettevõtete töötajate oskuste kaasajastamiseks ja piirkonna muutuvatele tööturuvajadustele vastamiseks toetatakse nende ümber- ja täiendõpet. Selleks pakutakse nii sektoris töötavatele kui töö kaotanud inimestele tasemeõppes osalemise toetust ja mikrokvalifikatsiooni omandamise toetust.

Põlevkivisektori ettevõttes töö kaotanud inimeste kiirelt uuele tööle liikumise soodustamiseks ning töötuse lõksu ja pikaajalise töötuse ennetamiseks pakutakse tööle asumise toetust. Toetust saavad põlevkivisektoris töö kaotanud töötajad, kes asuvad lühikese aja jooksul pärast põlevkivisektorist lahkumist uuele tööle. Toetust makstakse samaaegselt töötasuga, et tasandada uues valdkonnas töötamise alguses vana ja uue töökoha palgavahet. Tegevusi rahastatakse õiglase ülemineku fondist.

Teenus 1.2.7. Mitte-eesti noorte tööellu sisenemise toetamine. Noortele karjäärivõimalusi ja töömaailma tutvustav programm (MKM, elluviija IVEK)

Teenuse raames luuakse ja viiakse ellu töövaatlusprogramm Ida-Virumaa üldhariduskoolide 8. ja 11. klassi õpilastele ja kutsekoolide 1. kursuse õpilastele. Programmi eesmärk on tutvustada Ida-Virumaa noortele töömaailma praktiliste töövaatluste kaudu, samuti toetada vene emakeelega noorte lõimumist programmis osalemise, eesti- ja venekeelsete noorte ühistegevuste ja uute kontaktide loomise kaudu. Programm võimaldab süsteemselt saada teadmisi ja kogemusi tööalaste võimaluste kohta. Programmi raames pakutakse õpilastele tööeluteemalisi töötubasid ja töövaatlusi erinevate tööandjate juures. Tegevust rahastatakse välisvahenditest (ESF).

Tegevus 1.3. Tööelu kvaliteedi arendamine

Tegevuse eesmärk: tööturu osapoolte teadlikkuse suurendamine nende õigustest ja kohustustest ning tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest, luues seeläbi töötaja ja tööandja vajadusi arvestavad töötingimused.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
Üle kolme töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta <i>Allikas: Statistikaamet</i>	465	< 500	< 500	< 500	< 500

Tööelu kvaliteeti mõjutavad töötaja töökeskkond ja töötingimused, tööturu osapoolte teadlikkus töösuhetest ja ohutu töökeskkonna loomise võimalustest. Tööelu kvaliteedi tagamiseks on oluline luua töötaja vajadusi arvestavad töötingimused, suurendada tööturu osapoolte teadlikkust nende õigustest ja kohustustest ning tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest.

Teenus 1.3.1. Nõustamisteenus osutamise ning töövõimet hoidva ja säästva töökeskkonna arendamine (TI)

Nõustamistegevuste eesmärk on aidata kaasa töösuhete ja -tingimuste parandamisele, tervist hoidva töökeskkonna kujundamisele, töökeskkonna psühhosotsiaalse ohuteguri väljaselgitamisele ja vajaduse korral tööpsühholoogi vastuvõtule suunamisele, töötaja töövõimekao ennetamisele ning piiratud töövõimega inimeste tööturule naasmisele ja tööhõives

hoidmisele nõustamise kaudu. Lisaks on eesmärk säilitada ja parandada tööealiste töötajate töövõimet, sealhulgas toetada tööandjat töökeskkonna edendamisel. Teenusega viiakse ellu tegevusi, et suurendada tööandjate ja töötajate teadlikkust tööohutusest ja töösuhetest, sealhulgas sellest, kuidas kujundada mõlemale osapoolle sobivad töötingimused. Arendatakse tööelu käsitlevaid infotehnoloogilisi lahendusi, et parandada tööelu puudutava teabe edastamist, vahendamist, töötlemist ja kättesaadavust. Tõhustamaks järelevalvet töökeskkonna ja töösuhete üle, töötatakse välja ja arendatakse infotehnoloogilisi lahendusi andmekogude, elektrooniliste töövahendite või andmelahendussüsteemidena. Teavitus-, nõustamis-, koolitus- ja kaasamistegevuste kaudu toetatakse tööandjaid töökeskkonna edendamisel. Viiakse ellu Tööinspeksiooni teenistujate arendamise ja koolitamise tegevusi, mis toetavad Tööinspeksiooni institutsionaalse suutlikkuse parandamist ja võimekuse suurendamist. Teenust rahastatakse peamiselt ESF TAT 2021-2027 „Töötervishoidu ja -ohutust väärtustava töökeskkonna arendamine“ vahenditest.

Teenus 1.3.2. Tööandjaid ja töötajaid toetavad tegevused töötingimuste edendamiseks (MKM)

Teenuse raames viiakse ellu tegevusi tööandjate ja töötajate teadliku käitumise kujundamiseks, et edendada töötingimusi. Samuti viiakse ellu tegevusi, et toetada teadmispõhist poliitikakujundamist ja rakendamist.

Tegevust rahastatakse ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021-2027, meetme 21.4.3.1 „Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine“, poliitikaeesmärk nr 4 „Sotsiaalsem Eesti“, prioriteet nr 6 ja erieesmärk d „Edendada töötajate, ettevõtete ja ettevõtjate kohanemist muutustega ning aktiivse ja tervena vananemist ning tervislikku ja hästi kohandatud töökeskkonda, kus ohjatakse terviseriske“ vahenditest.

Teenus 1.3.3. Riikliku järelevalve tegemine (TI)

Tööinspektorid teevad töötervishoiu-, tööohutuse- ja töösuhetealast järelevalvet, renditöö ja eratööstööde tegevusega seotud järelevalvet ning uurivad tööõnnetuste ja kutsehaigestumiste põhjuseid. Teenusega aidatakse tööandjal mõista, kuidas luua töötajate tervist hoidev ja väärtustav töökeskkond moel, et oleksid välditud tööga seotud tervisehäired (tööõnnetused, kutsehaigused, tööst põhjustatud haigused) ning ennetatud töövaidlused. Lisaks antakse panus töötajate töövõime säilimisele ja tervena elatud aastate pikenemisele. Järelevalve tõhustamiseks jätkatakse infotehnoloogiliste lahenduste väljatöötamine ja arendamine, teenust rahastatakse ESF TAT 2021–2027 „Töötervishoidu ja -ohutust väärtustava töökeskkonna arendamine“ vahenditest. Tegevuse eesmärk on suurendada teadlikkust töötingimustest ja tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest, parandada teabe edastamist, vahendamist, töötlemist ja kättesaadavust ning tõhustada töökeskkonna ja töösuhete järelevalvet.

Teenus 1.3.4. Kahjuhüvitis (SKA)

Kutsehaiguse või tööõnnetusega seotud kahjuhüvitise maksmine nähakse ette töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 24, § 24² - § 24⁵ (tööandja õigusjärglaseta likvideerimisel) alusel, mille järgi läheb tööandja poolt kannatanule tööõnnetusest või kutsehaigusest tingitud tervisekahjustuse või surma põhjustamisega tekitatud varalise kahju hüvitamise nõue Sotsiaalkindlustusametile üle, kui on tuvastatud tööandja kohustus kahju hüvitada ning tööandja likvideeritakse õigusjärglaseta. Sotsiaalkindlustusamet tuvastab vähenenud töövõime korral töövõime kaotuse protsendi ning eraldi kutsehaigusest või tööõnnetusest põhjustatud töövõime kaotuse protsendi ning maksab tööandja asemel hüvitist.

Teenus 1.3.5. Töövaidluste lahendamine (TI)

Töövaidluste lahendamine toimub töövaidluskomisjonis. Töövaidluskomisjon on Tööinspeksiooni juures asuv kohtuväline töövaidlusi lahendav organ töövaidluse lahendamise seaduse § 4

tähtsuses. Töövaidluskomisjon on sõltumatu ning lähtub otsuste tegemisel seadustest ja muudest õigusaktidest, Eestile siduvatest välislepingutest ja muudest töösuhete reguleerivatest eeskirjadest, sealhulgas kollektiiv- ja töölepingutest. Töövaidluse kohtuvälise lahendamise kaudu panustatakse tööturu osapoolte heaolu ja õiguskindluse tagamisele.

Teenus 1.3.6. Töötüli lepituse läbiviimine ja kollektiivsete töösuhete alase nõustamise pakkumine (Riikliku Lepitaja Kantselei)

Teenuse sisu on Riikliku Lepitaja Kantselei igapäevase töö finantseerimine, eesmärgiga ennetada kollektiivseid töötülisid ja pakkuda lahendusi töötüli osapooltele.

Teenus 1.3.7. IKT osutamise teenus Tööinspeksioonile ja Riiklikule Lepitajale (SOM)

Teenuse sisu on TEHIKu poolt info- ja kommunikatsiooniteenuse pakkumine Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas väljaspool. IKT teenuse saajateks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala asutused Tööinspeksioon ja Riikliku Lepitaja Kantselei.

Teenus 1.3.8. Kutsehaiguste ekspertiisi rahastamine (MKM)

Kutsehaiguste ekspertiisi teeb SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla, kes diagnoosib aastas umbes 200 kutsehaigestumise juhtu. Leping on leping kolmeks aastaks.

Teenus 1.3.9. Lisapuhkuse hüvitamine riigieelarvest (SKA)

Töölepingu seaduse kohaselt on osalise või puuduva töövõimega ja alaealise töötaja iga-aastane puhkus 35 kalendripäeva. Riigi poolt hüvitatakse tööandjale põhipuhkuse 28 kalendripäeva ületava puhkuseosa (7 kalendripäeva) eest makstav puhkusetasu. Sügava puudega lähedastel on võimalik kasutada lisapuhkust kuni 5 tööpäeva aastas.

Tegevus 1.4. Erivajadusega inimeste toimetulek ja töölane tegevus

Tegevuse eesmärk: erivajadusega inimeste iseseisva toimetuleku ja töölase tegevuse toetamine, et soodustada nende rakendumist tööturul.

Möödik	Tegelik 2022	Sihttase 2024	Sihttase 2025	Sihttase 2026	Sihttase 2027
IKT osutamine Astangu KRK-le <i>Allikas: TEHIK</i>	N/A	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud	Teenus on osutatud

Teenus 1.4.1. IKT osutamise teenus Astangu KRK-le (SOM)

Teenuse sisu on TEHIKu poolt info- ja kommunikatsiooniteenuse pakkumine Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas väljaspool. IKT teenuse saajateks on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala asutus Astangu Kutserehabilitatsioonikeskus.

Programmi juhtimiskorraldus

Tööturuprogramm on kahe ministeeriumi valitsemisala ühisprogramm: programmi koostajad ja vastutajad on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) ja Sotsiaalministeerium (SOM). Programmi panustavad veel MKM valitsemisalas Tööinspeksioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei ja Eesti Töötukassa (TK) ning SOM valitsemisalas Sotsiaalkindlustusamet (SKA) ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), täpsemat teenuste jaotust vt eelmises peatükis.

Programmi tegevuste 1.1. „Tööturuvaldkonna arendamine“, 1.2. „Aktiivsed ja passiivsed

tööturumeetmed“ ja 1.3 „Tööelu kvaliteedi arendamine“ eest vastutab MKM, kuid osad nende tegevuste alt elluviidavad SKA teenused kuuluvad SOMi valitsemisalasse. Tegevus 1.4 „Erivajadustega inimeste toimetulek ja tööalane tegevus“ kuulub tervikuna SOMi valitsemisalasse ja sisaldab TEHIKu poolt Astangu Kutserehabilitatsioonikeskusele IKT teenuse pakkumise kulu.

Programmi kinnitavad majandus- ja infotehnoloogiaminister ning sotsiaalkaitseminister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist vastavalt pädevusjaotusele ning see avalikustatakse MKMi ja SOMi kodulehtedel².

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärged aitavad toetada heaolu tulemusvaldkonna teised programmid (laste ja perede programm, sotsiaalhoolekande programm, vanemaealiste programm, soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste programm. Teistest tulemusvaldkondadest toetab programmi eesmärged enim tulemusvaldkonna „Tark ja tegus rahvas“ Haridus- ja Teadusministeeriumi laste ja noorte programm, mis kajastab muuhulgas Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse poolt pakutavaid teenuseid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutavad MKM ja SOM vastavalt ülal toodud jaotusele tegevuste ja teenuste lõikes. Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka mittetulundussektorist ning programmi täitmisest antakse aru Heaolu arengukava 2023-2030 juhtkomisjonile ning tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes. Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi kodulehel³. Tulemusaruanded on avalikustatud nii MKMi kui ka SOMi kodulehtedel⁴.

Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse MKMi ja SOMi tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

² Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht, tegevuspõhine riigieelarve: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>; Sotsiaalministeeriumi koduleht: <https://sm.ee/arengukavad-programmid-ja-tooplaanid>

³ Heaolu arengukava 2023-2030 juhtkomisjon: <https://sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030>

⁴ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht, tegevuspõhine riigieelarve: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>; Sotsiaalministeeriumi koduleht: <https://sm.ee/arengukavad-programmid-ja-tooplaanid>